

GORENJEC

Političen in gospodarski list.

Stane za Kranj z dostavljanjem na dom 4 K, po pošti za celo leto 4 K, za pol leta 2 K, za Nemčijo 4 marke, za Ameriko 2 dolarja. Posamezne številke po 10 vin. — Na naročbe brez naročnine se ne ozira. — Uredništvo in upravnništvo je v hiši števil. 173. — Izdajatelj: Tiskovno društvo v Kranju. — Odgovorni urednik: Ciril Mohor. — Rokopisi naj se ne pošiljajo prepozno.

Izhaja vsako soboto
ob enajstih dopoldne

Inserati se računajo za celo stran 50 K, za pol strani 30 K, za četrt strani 20 K. Inserati se plačujejo naprej. Za manjša oznanila se plačuje za petletno vrsto 10 vin., če se tiska enkrat, za večkrat znaten popust. — Upravnništvo naj se blagovoljivo pošiljati naročnina, reklamacije, oznanila, sploh vse upravne zadeve, uredništvu pa dopisi in novice. — Dopisi naj se izvolijo frankirati. — Rokopisi se ne vračajo.

Naš narodni program.

Resni časi se bližajo za našo državo. In vsak, komur je mar njena bodočnost, želi, da bi se naša država rešila iz vseh nevarnosti, ki ji prete v bodočnosti, tako da bo to v korist narodom, ki žive v njenih mejah. Največja nesreča za našo monarhijo je ta, da posamezni narodi, ki prebivajo v njej, nimajo vsi enakih pravic. Nemci in Madžari se šopirijo na škodo Čehov, Slovencev in Hrvatov.

Odkod to? Eden glavnih vzrokov teh razmer tiči v tem, da naša država ni urejena tako, da bi vse zemlje, na katerih biva en narod, bile združene v eno celoto. Tu je vir vsega zla in največja nevarnost za državo. Poglejmo samo naš narod, Slovence in Hrvate, pa bomo videli, da je to res.

Slovencev nas je pod našim cesarjem okoli 1.400.000. Razdeljeni pa smo na šest dežel: Na Koroškem živi okoli 100 tisoč Slovencev, na Štajerskem okoli 450 tisoč, na Kranjskem 500 tisoč, na Goriškem nad 200 tisoč, v Trstu z okolico približno 70 tisoč in v Istri okoli 40 tisoč. Kako velika škoda izvira iz te razkasanosti za Slovence, se lahko razvidi iz tega, da se vse stvari, ki se tičejo nas, ne obravnavajo na enem kraju, v Ljubljani, kakor bi bilo naravno, ampak na toliko krajih, v kolikor deželah prebivamo. Koroškim Slovincem se reže kruh v Celovcu, štajerskim v nemškem Gradcu, goriškim v Gorici, tržaškim v Trstu, istrskim v Pulju, kranjskim v Ljubljani. Iz tega sledi, da Slovenci za skupne potrebe nikdar ne moremo skupno nastopati v nobenem postavodajnem deželnem zboru, ker kranjski poslanci nimajo nič govoriti v koroškem deželnem zboru, nič v štajerskem, nič v tržaškem, nič v goriškem, nič v istrskem. Slovenski poslanci

izven Kranjskega so popolnoma prepuščeni samim sebi. Kako se trudijo, da bi dosegli kaj pravic za Slovence v svoji deželi! Pa ogromne so težave, s katerimi se imajo boriti. V vseh drugih deželah, razen na Kranjskem, žive Slovenci v manjšini. Na Štajerskem stoji tretjina Slovencev nasproti dvema tretjinama Nemcev. Na Koroškem se bori 100 tisoč Slovencev proti trikrat toliko Nemcem. Na Goriškem so Slovenci v boju z Italijani, ravnotako je v Istri in Trstu. Nikjer ne morejo sami odločevati o svojih potrebah. Potemtakem so Slovenci s tako razkasanostjo zelo prizadeti. Tudi če bi bil volivni red v dotične deželne zbornice pravičen, kar pa ni, bi Slovenci nikdar ne mogli imeti v deželnih zborih tako zastopstvo, da bi mogli z uspehom braniti pravice Slovencev. Za vsako reč se moramo Slovenci puliti ali z Nemci, ali z Italijani, ki pa nazadnje vseeno store, kar hočejo. Večina odločuje, manjšina pa se mora udati. Manjšina pa smo Slovenci.

Edino na Kranjskem smo Slovenci tako močni, da v deželni zboru sami sebi dajemo postave, take, kakršne hočemo in mislimo, da so za Slovence najboljše.

Podobno, kakor Slovincem, se godi tudi Hrvatom. Da, njim se godi še slabše. Hrvatov je pod našim cesarjem okoli 6 milijonov. Prebivajo v Istri, v Dalmaciji, na Hrvaškem, v Slavoniji, v Bosni in Hercegovini in na Reki. Razsekani so torej na sedem dežel, ki nimajo med seboj nobene zveze. Poglejmo! Za Dalmatince se delajo postave v Zadru, za Istrane v Pulju. Povsod se imajo boriti Hrvatje z Italijani. Dalmatincem gre zadnji čas še dosti dobro, ker so v Dalmaciji Italijani v manjšini in ne morejo nagajati, kakor bi radi. V Istri pa imajo Italijani par glasov večine in zatirajo Hrvate, kolikor le morejo. Hrvatje, ki prebivajo na Hrvaškem in v

Slavoniji, jim nič pomagati ne more | majo o tem, kako se godi njihovim bratom v Istri in Dalmaciji, nič govoriti. Za Hrvate na Hrvaškem in v Slavoniji se delajo postave v Zagrebu, to pa, kar se tiče Dalmatincev in Istranov, jim ne sme biti nič mar, sicer jih obdolže veleizdajstva in bogve česa še. Hrvatje v Bosni in Hercegovini so zopet prepuščeni samim sebi. Ko je nad 30 let vladala nad njimi vojaška uprava, ki je bila gluha za vse njih upravičene zahteve, so dobili pred par leti svoj deželni zbor. Ta pa, kakor je nov, skoro nič ne deluje. Tako kot madjarsko-nemška vlada hoče, ne more, drugače pa ne sme.

Če vse to pomislimo, vidimo, da so Hrvati še na slabšem kot Slovenci. Slovenci so res razcepljeni na šest dežel in morajo pošiljati poslance v šest deželnih zborov, pa so vsaj vsi v eni državni polovici in pošiljajo vse svoje poslance v en državni zbor. Vseh 24 slovenskih državnih poslancev je na Dunaju. Pri Hrvatih pa je stvar drugačna. Hrvatje iz Dalmacije in Istre pošiljajo poslance na Dunaj. Štirinajst jih je, ki se v družbi s slovenskimi poslanci bore za pravice slovensko-hrvaškega ljudstva. Hrvatje s Hrvaškega in Slavonije pa morajo pošiljati svoje zastopnike v Budimpešto. Dočim morejo slovensko-hrvaški poslanci na Dunaju v družbi z drugimi Slovani vsaj nekaj doseči in se ubraniti vsaj najhujših krivic, ne morejo hrvaški poslanci v Budimpešti čisto nič doseči. Stojijo popolnoma osamljeni proti več kot desetkratnemu številu madjarskih poslancev, ki delajo, kar hočejo, četudi največjo krivico hrvaškemu narodu. Naši poslanci na Dunaju jim pa nič pomagati ne morejo. Vsak najmanjši poizkus Madžari takoj zavrnejo, češ, da se v notranje zadeve ogrske državne polovice ne smejo Avstrijci nič vtikati.

PODLISTEK.

Za pokilcem.

Spisal Peter Bohinjec.

Dalje in konec.

IX.

„Ne združenja, ločitve zdaj so časi.“
Prešeren.

„Daleč sem doma,
duh pa vsak dan roma,
roma, roma, roma
danzadnem do doma.“
Matija Valjavec.

Leta tekó. Kapelan Kinski že sedmo leto pase ovčice v svoji rojstni župniji. Plodovito je njegovo delovanje, vsa župnija se je prenovila. A iztaknil je kal bolezní. Pokašlja in Polonica mu kuha planinski mah, sam pa hodi vsako jutro za farovške hleve in tam smuče grenki pelin. Bolezen je prišla na uho škofu. Nekega dne mu prinese sel pismo in s pismom dekret, glaseč se: „Imenujemo grofa Žigo Kinskega za kapelana na Krki. Podpisan je: „Felix Com. de Schrottenbach, Ordinarius loci.“

Ta novica je pretresla vso župnijo. Niso se župljani nadejali, da bi gospod Žiga kdaj zapustil Škocijan kot kapelan. Menili so, da mora postati naslednik Zalokarjev. Najbolj se je prestrašil dekreta župnik sam. Menil je, da dobi sčasoma še enega kapelana, ker gospod Žiga boleha, toda njegov račun je bil prekrižan. Pa tudi upanje je šlo najbrž po vodi, da bi Žige Kinskega zemlje podedoval sv. Kancijan. S prekrižanimi načrti se je župnik poslavljaj od svojega dobrega kapelana. Stiskala sta si roki, objemala

se in poljubovala. Polonica je točila bridke solze in ljudje so kar na glas jokali, ko je gospod Žiga zadnjikrat govoril svojim rojakom.

Župnik je že dlje časa obetal župljanom križev pot, ki ga doslej še ni bilo v župni cerkvi. Pobiral je doneske zanj, pa je zopet moral dosti britkih besedij požreti. Kapelan mu je pomagal, da bi se načrt uresničil, pa ljudje so le močno zabavljali, zlasti tisti, ki niso hoteli ničesar prispevati. Župnik Zalokar je udaril na ostro struno in ošteval s pikrim sarkazmom mlačne župljane.

Dekret kapelanov naenkrat zaobrbe sapo po fari. Duhovi so se plegli. Le glas obžalovanja je letel po hribih in dolinah. Celo Gliha se je prišel poslovit od blagega duhovnika Žige in mu je voščil zdravja in sreče.

Žigo Kinskega je zaskrbelo v dno duše, ko je premišljeval o tem, kako bo v prihodnosti. Slovo je moral dati domačim logom, slovo svojim rojakom, med katerimi je prebil svoja vesela in žalostna mlada leta, slovo skrbnemu očetu, svojemu župniku, katerega je ljubil iz dna svoje mehke duše. „Ali bo župnik še voljan skrbeti za moje posestvo, ali pa se bo ohladila njegova ljubezen, njegova skrb?“ tako se je popraševal in ta dvom ga je mučil.

Pač je od drugod prišla tolažba v Žigovo srce. Njegov oče je dobil z debelo mesarico sina Franca Kancijana. Toda razumela se nista mož in žena v zakonu, Elizabeta Šetinova ni mogla starega Tomaža. Črtila ga je in zbadala, celo tepla ga je in enkrat ven vrgla. Tako seveda ni bilo Tomažu obstanka v Šetini hiši. V spomin so mu prihajali sinovi opomini. Nekega

dne je odrinil s palico iz Mokronoga. Težka je bila pot izpokorjenega starca. Z razdejanjo dušo in pokorno voljo je prikorakal v Škocijan in sin ga je sprejel pod svojo streho. Snažil in krmil mu je še vedno čilega Vuka, pa pomagal Polonici v kuhinji cepiti luč in izbirati fižol.

Ko se je Žiga odpravljaj iz Škocijana, je vzel seboj tudi očeta Tomaža.

Gospod Žiga je torej zastavil svoje delovanje na Krki. Z ognjem je oznanjal evangeljske resnice novim ovčicam, toda ta ogenj je bil kratek, je hitro ugašal. Kal bolezní je trla njegovo telo in čutil je, da bolezní ne bo mogel zmagati. Hiral je in tistih nekdanjih sil ni bilo več v njegovi duši. Prosil je kmalu za drugo službo.

Naglo se mu izpolni želja in preseli se za kapelana v Mengeš na Gorenjsko. Tu je dobil dobrega tovariša, Jožefa Novaka, ki mu je bil naklonjen iz dna srca. Ali duh Žigov je vedno romal tja dol na Dolenjsko. Žiga ni mogel pozabiti svojih bližnjih rojakov, ni mogel izbrisati iz spomina svojega župnika v Škocijanu. Njegov tovariš ga je sicer rad imel, ali žalosti ni mogel pregnati z njegovih lic, otožnost se je globoko zarila v njegovo srce. Mamica mu je stopala pred oči in zdelo se mu je, da ni več daleč tisti čas, ko bo tudi on zrl smrti v obraz. Tudi se je, da bi pomagal tovarišu v dušnem pastirstvu, pa ni šlo. Takoj se je utrudil in kašelj mu je dušil grlo. Hrepenela je njegova duša po domu...

Škocijanski župni arhiv še hrani nekaj pisem, katera je pisal Žiga nekdanjemu župniku Zalokarju. Evo nekaj odlomkov!

Godovi prihodnjega tedna. Nedelja (15.) sv. Kristijan; ponedeljek (16.) sv. Albina; torek (17.) sv. Lazar; sredo (18.) sv. Gracijan; četrtek (19.) sv. Nemezij; petek (20.) sv. Liberat; sobota (21.) sv. Tomaž — Ta teden je kvaterni teden.

Za balkanske ranjence so nabrali doslej v Zarebu 84.471 K.

Črnogorsko himno so peli dijaki v Zarebu in so jih zaprli.

V zadevi konzula Prochaske so nemški listi gnali grozen šum in hujskali na vojno. Sedaj pa še celo berlinski listi trdijo, da je bila zadeva baje precej nedolžna in da se je storila od strani Srbije le mala napaka, za katero bi se vsa zadeva lahko mirnim potom poravnala.

V Galiciji posebno čutilo sedanjo finančno krizo. Hranilnice so v velikih stiskah. Ljudstvo je pa opeharjeno še posebno od Judov, ki kupujejo hranilne knjžice za manjše svote kakor so na knjžicah vložene. Prestrašeni so ljudje, ker se jim zdi, da kukajo kozaki čez Vislo. Iz Petrograda je prišlo namreč poročilo, da ima Rusija na svoji zapadni meji pripravljenih celih 18 armadnih zborov za pohod.

V Kragujevac so pripeljali Srbi v arzenal 40 vagonov vojnega materiala, katerega so zaplenili od Turkov. Popravljajo topove, katere so dobili pri Kumanovem in Pilepu in tudi pri puškah treba pri zaporah male poprave.

V Albaniji je provizorični predsednik Izmail Kemal bej rekel ljudem, da naj se nič ne upirajo srbski armadi, ker bodo že velevlasti poskrbele za samostojnost Albanije. S Kemal bejem, ki je baje srdit mohamedanec, pa kristjani niso zadovoljni. Krščanski albanski odsek „Skanderbeg“ v Elbasanu je protestiral proti temu, da bi mohamedanec Kemal bej vodil vladu v Albaniji. Odsek zahteva, da naj vlada kristjan, ali pa naj se dežela razdeli. Zbralo se je baje doslej 25.000 oboroženih Albancev pod vodstvom Rizza beja in Ise Boljetinca.

V Monakovem je umrl dne 12. t. m. princ-regent Luitpold. Novi princ-regent je Ludovik.

Kolera v Carigradu še ni prejenjala. Na dan umrje po 40 do 50 oseb. Hagio Sofijo, ki je bila polna bolnikov, so razkužili, ko so bolnike premestili.

Turške grozovitosti. Beguni, ki prihajajo iz Galipolja, potrjujejo, da so turški črnovojniki z dovoljenjem generala Šefket Torgut paše te dni požgali nad 50 krščanskih vasi, prebivavce klali in strahovito mučili.

Grof Miljutin, bivši ruski vojni minister, je zapustil svoje posestvo v Krimu, vredno poldrug milijon rubljev, „Rdečemu Križu“. Z dohodki posestva se bo zgradilo zdravilišče za bolne vojake.

Luč na zahodu. Ravnokar je izšla uradna statistika Francoske. Moderna kultura, ki je iz dežele izgnala samostanske mračnjake, je srečno privedla do tega, da se s pomočjo modernih šol množi število tistih, ki ne znajo brati. Omenjena statistika namreč dokazuje, da ima Francoska danes 30% analfabetov. Leta 1872. se je na Francoskem izdalo za pouk 95 milijonov frankov, danes pa stane pouk 350 milijonov frankov. Število analfabetov je v tem času poskočilo za 16%. Število mladoletnih obsojencev je v tej dobi dospelo od 13 tisoč do 30 tisoč na leto. To je sad svobodne šole!

Novejše vesti.

Deželnega šolskega nadzornika g. Frana Hubada je cesar imenoval dvornim svetnikom.

Dunaj, 13. decembra. Obstrukcija čeških radikalcev proti vojnim datjavam je bila v odseku premagana. Vsi Čehi na tihem podpirajo obstrukcijo. Predlog socialnih demokratov, da bi se zadeva Prochaske odstopila razsodišču v Haagu, je bil odklonjen. Za to sta glasovala posl. Jarc in Gostičar, dr. Šusteršič ni glasoval.

Preselitev tiskarne in knjigovoznice. Naša tiskarna in knjigovoznica se bodeta odslej nahajati v novih, nalašč v to svrhu zgrajenih prostorih v „škofiji“ št. 173 za Peter Mayrjevo hišo. Za mnogobrojna naročila se priporočamo.

DRUŠTVA.

Kinematografske slike z balkanskega bojišča. Izobraževalnemu društvu v Kranju se je posrečilo, dobiti vzorne kinematografske slike z balkanskega bojišča. Slike bo kazal kinematograf ob 2., 4., 6. in 8. uri prihodnje soboto in nedeljo, 21. ter 22. decembra, v dvorani Ljudskega Doma. Vstopnina za odrasle 50 vin. za mladino 20 v.

V Šmartinu se je zadnjo nedeljo predstavljala igra „Sv. Elizabeta“ prav dobro, kar dela vso čast gdč. Kleinmayerjevi, voditeljici ženskega odseka. — Jutri popoldne ob treh bo predaval g. dr. Grivec o misijonih na Balkanu s slikami.

V tržiškem društvu sv. Jožefa je predaval minuli torek č. g. Peter Bohinjec o znamenitem pisatelju in zgodovinarju dekanu Petru Hicingerju, čigar stoletnico rojstva ravno letos obhajamo. Predavanje bo prinesel „Gorenjec“ v podlistku. Društvu sv. Jožefa se je zahvaliti, da pomembna stoletnica ni šla mimo nas brez spomina. Po predavanju, ki je bilo izborno obiskano, smo zapazili med občinstvom tudi nekaj sorodnikov rajnega Hicingerja. Društveni pevci so zapeli dve od Hicingerja zloženi nabožni pesmi: „Že slavčki žvrgolijo“ in „O Devica, zvezd Kraljica“.

SLOVSTVO.

Za Božič! Lepa Bohinjčeva povest „Za poklicem“, ki je vzbujala toliko zanimanja v vseh krogih, ko je izhajala v našem listu, je že ponatisnjena in se dobi s poštno vred za 90 vin. Za dolge božične večere je ta knjiga kakor nalašč. Obenem se lahko naroči že tudi 10. zvezek „Gorenjske knjižnice“, ki obsega „Smešnice“ in stane 30 vin. Naslov: Tiskovno društvo v Kranju. Obe knjigi se bodeta naročnikom odposlali te dni in tistim, ki še niso vsega plačali, se bodo priložile položnice. Naroči se lahko še vseh 10 zvezkov iz l. 1912. skupaj za 3 K, ali pa tudi posamezni zvezki po 30 vin. Upamo, da bodo po tem, za ljudstvo prav primernem berilu segla vsa „Izobraževalna društva“. — Priporočamo tudi novourejeno knjigovoznico „Tiskovnega društva“ v Kranju.

«**Dom in Svet.**» Zadnja številka tega lista ima bogato vsebino. Posebno bodo vsakega bravca zanimala slike z bojišča, katarin je 65. Ta izvrstni list toplo priporočamo v obilno naročevanje.

Moja stara izkušnja me uč in drži, da za odpravo izpuščajev, kakor tudi za nego kože, ni boljšega mila kakor je svetovnoznano **Steckenferd lilijino mlečno milo** Bergmanna in dr. Tešin ob Labi. — Komad po 80 vin. se dobi po vseh lekarnah, drogerijah, parfimerijah i. t. d. — Ravnotako je brez primere Bergmannova lilijina krema „Manera“ za nego nežnih, belih damskih rok; v škatljicah po 70 vin. se dobi povsod. 147 50—35

Mnogim skrbnim družinskim članom je težko rešiti vprašanje božičnega darila.

Lahko je tem potom rešiti vprašanje pri nabavi izvirnega „Singer“ šivalnega stroja, katerega delovanje in njega izdelke kaže izložba podružnice **Singer Co., Kranj 119.**

Poiasnila radovoljno in neprisljeno.

Najkoristnejša božična darila!

Singerjevi šivalni stroji so nenadomestni!

Singer Ko., deln. družba šivalnih strojev, Kranj, Glavni trg 119.

Podružnice povsod. 171 25—24

Dva gospoda na stanovanje in hrano ali samo na eno od obeh sprejme Leopold Biaznik v Kranju št. 66. 340 3—1

Zobozdravniški in zobotehniški ateljé

Dr. Edv. Globočnik, okrožni zdravnik in zobozdravnik, in **Fr. Holzhaeker**, konc. zobotehnik **V KRANJU**

v Hlebševi hiši, nasproti rotovža, je slavnemu občinstvu vsak delavni dan od 8. ure zjutraj do 5. ure popoldne in ob nedeljah od pol 8. ure zjutraj do 11. ure popoldne izven velikih praznikov na razpolago. 183 50

Sang-ho čaj

priporoča 341 13—2

Zdravko Kranje Kranj, „Zvezda“ Sang-ho čaj

R. WOLF Magdeburg-Buckau. Podružnica na Dunaju. Dunaj, III., Am Heumarkt št. 21. Brüssel, Buenos-Aires, Roubaix, Turin, Dresden 1911. 8 Grand Prix. Patentne 298 24—6

vročeparne lokomobile. Originalno strojedelstvo Wolf 10—800 v. s. Obratni stroji z najvišjo popolnostjo in dobičkom za industrijo in poljedelstvo.

Dosedaj izdelanih nad 900.000 k. s.

Najprimernejša darila za Božič! 74 52—50

Prva delavnica ur ter trgovina z zlatnino in srebrnino

Ivan Levičnik urar in trgovec v Kranju

Cenejše kakor po cenikih! Ne kupujem od prekupcev! Sprejemem in izvršim vsa popravila natančno, solidno in po najnižjih cenah. — Istotako sprejemem vsakovrstno zlatnino in srebrnino v popravilo. — Posebno se priporočam v nakup ženinom in nevestam. — Priložnostni nakup!

272 52—15 Higijenski urejena

Največja snažnost! BRIVNICA

Valentin Rozman, Kranj hiš. št. 106, nasproti župne cerkve.

Prodaja najboljših sredstev za negovanje in barvanje las, negovanje kože in zob, toaletnih mil, parfumov, šmink za gledališke odre, lasničarskih izdelkov, krepa, podložkov i. t. d.

Točna postrežba!